

تورکمنىستان جمهورىتى نىنگ 86 ياشى غوتلى بولسون!

هر يىلدا دأپ بولوپ گلىشى يالى 27- نجى اکتىابردا تورکمنىستان اوزى نىنگ مىلى گونىنى بايرام ادىپ گلىار. يونه غاراشسىزلىقدان سونگرا حاکمىت باشىنا گچن ساپارمنرات نىازوف، کامونىستىک پارتىيانىنگ مکتىبىده اوسوپ يتىشن هم بولسا بىربادا أهلى اينانچلارىنى و بو پارتىيا وفادارلىغى حاقىندا ايچن آنتىنى و يالان آويسىنى اونودىپ، تورکمنىستانىنگ دويبونى توتان لىدر حوکمىنده اوزىنى تورکمن حالقىنا اقرار اتدىرماگه سىناتشىدى.

تورکمنىستان جمهورىتى نىنگ دويبونى باريپ 1924- نجى يىلدا توتان غايغىسىز آتابايف و ندىرباى آيتاکوف يىنگ مقدس يادلارىنى و خاطرالارىنى حالقىنگ آنگىندان سىلماق اوچىن نىازوف اولارىنگ هىکل لرىنى يىنقىدىرىپ، آدلارىنى، داقىلان کؤچه لردن يوق اتدى. اما اول هىچ حاجان حالقىنگ يوره گىنه آرلاشىپ بىلمدى و مونى گلجکده سىناتشچاقلارا باشارتماجاغىنى ثبوت اتدى.

تورکمنىستان دولتى نىنگ دويبى 1924- نجى يىلدا توتولدى و حاضىر تورکمنىستانلى لار اوز جمهورىت لرى نىنگ 85 ياشىنى تويلاماغا تاييارلانبارلار. غاراشسىزلىق واقعا سىنا بولسا 18 يىل دولدى. اگر- ده يوردونگ تارىخىندا بولوپ گچيان هر بىر تازه واقعا اساس ادىپ آلىنسا، اوندا اوغور دارغار. مثال اوچىن شو بىزىنگ ياشايان چک جمهورىتىمىز باريپ 1918- نجى يىلدا اطرىش- مجارستان امپراطورلىغىندان غاراشسىزلىغىنى غازانىپ، اوزىنى بىر مىلى رسپوبلىکا حوکمىنده

آقمیرات گورگنلی

جار اتدی. ایکینجی جهان اورشی دؤورینده و اوندان بیرآز سونگرا مجبوری یاغدایدا ساویت سایوزی نینگ حاطارینا قوشدوریلدی، 91- نجی ینلدا ساویت سایوزی دارغاندان سونگرا چکسلواکی آراتلیغینا قاویشدی و اوندان سونگرا دوستلیقلی گؤرنیشده چک بیلن اسلاواک دیین یورتلارا بؤلوندیله. یونه هر یئلنگ اکتبرینده هم چک لر هم- ده اسلاواکلار ملی دولت درجه سینه یتن سنائی - 1918- نجی یئلی طوی- بایرام ادیپ گلیارلر. اما بیزینگ تورکمینستائیمیزدا نیازوف اوزینی یکه- تاک قهرمان ادیپ گورکرمک ماقصادی بیلن کچن 70 یئل تاریخینگ اوستونه آتاناچ چکیپ، اونی باسیرماغا سینانشدی. اما اول اونگا باشارتمادی و باشارتمازام. سبأی ارکانا دولت غورماق اوغروندا عزیز حانلانلارینگ، جنید حانلارینگ، غایغیسینلارینگ، ندریبایلارینگ، کومشالی بؤریف لرینگ، اوراز تاچ ناظروف لارینگ، آلا قولی قاراحانوف لارینگ، سیدمراد عوض بایفلارینگ... غانی بیلن سوواران گل توپراق هنیز بويساتچلی دم آلیار.

"واطان، اوغروندا غان بریلسه واطان دیر" دیین دوشونجه بار. تورکمینستان جمهوریتی نینگ ایلکینجی پره زیدیتی، شول واقتی آیدیلیشی یالی تورکمینستانینگ مرکزی اجرائیه کمیته تی نینگ باشلیغی ندریبای آیتاکوف و کامیسسارلار ساوتی نینگ باشلیغی غایغیسز آتابایف گیجه لرینی گوندیز ادیپ تورکمن دولتیینی اساسلاندریدیلار و بو اغوردا- دا شیرین جاتلارینی پیدا اتدیله.

تورکمینستان دولتی نینگ اساسلاندریش تاریخینا غیسغاچا باقیش

واطانی آر- نامیسی قوراماق اوغروندا، ایلیتا- دا سیل یالی گوندوغارا سوشوپ گلیان روس باسیبالجیلاری نینگ اونگونوی آماقدا 1873- نجی یئلینگ اییول (جولای) آیندا ایلکی بیلن خیوه یوموتلاری کترال فون کاوفمانینگ غانلی یوریشینده غیرغینچیلیغا اوچرایارلار. ارمنی آصیللی کترال ایوان داویدویچ لازاریان (لازاروف) 1879- نجی یئلینگ باشلاریندا حازار دنگزی نینگ گوندوغاریندا چلکنی، چکیشلری و شاقادامی دولی اوز کانترووللیغینا گچریپ، غارشی دورانلاری برک جزالاندریبار و گوندوغارا، آحالا طاراپ اوغرایار. اول سومبارینگ یاتلاریندا چیبین زهریندن هلاک بولیار، یرینه نیکولای لاماکین گچیار و ایلکینجی گوک دپه یوریشینی قورنایار. تورکمینلرینگ باتیرلاری نینگ برک غایتاویل برمگی و نوربردی حانینگ- ده روحی و مورال تایدان ییگتتری روحلاندریماغی نتیجه سینده، لوماکین ایزا چکلیار. ماری دان گلن نوربردی حان اورشدا آغتی نینگ شهید بولاندریغینی بیلپ غالیار. غاضابا مونن روس پادشاسی بو گرک اینگ آلیغناچ و غانحور کترالینی- اسکوبلی آحالا ایبریبار و اول 1881- نجی یئلینگ 12- نجی یانواریندا (ژانویه) غالاتی پارتلادیپ، 30 مونگ تورکمنی غیریار. آشغابات بولسا باسیلیپ آنان تورکمن توپراغی نینگ مرکزی قرارگاهی بلله نیار. 1884- نجی ینلدا ماری اورسیته تاینن ادیلیار. شنیه لیک بیلن پتربورگ ینگ تورکمن توپراغینی باسیپ آلیش پروسسه سی تاماملانبار. گوک دپه غالاسی سینانندان 11 آی سونگرا بولسا یاغنی 1881- نجی یئلینگ 9- نجی دکابرینده (دسامبرینده) اورسیت بیلن ایران (حاص دوغروسو انگلیسلر، سبأی ایران پادشاسی انگلیسلرینگ

آقمیرات گورگنلی

اویئاتغیسییدی) آراسیندا یاوز بیر شرط ناما قول چکلیار. اونگا "باسیلیپ آلمان تورکمن توپراغینی اوزآرا پایلاشماق بویونچا آحال شرط ناماسی" دیلیپدیر. شول اساسدا تورکمن توپراغی نینگ اومماسیز بولگی ایرانینگ قول آستینا بریلیار.

زاکاسپی اوبلست (استان ماوراخرز)

1881- نجی سنلینگ 18- نجی ماینندا (گۆک دپه غالاسی باسیلیپ آلمانان 5 آی سونگرا) تورکمن توپراغینی دولی اوریسته بیریکدیرمک بارادا، اوریست پادشاسی نینگ پرمانی جار ادیلیار. اوند شنیله دیلیار:

"بیزینگ قشونیمیز طاراپیندان باسیلیپ آلمان تورکمن توپراغی نینگ ایمپریا بیریکدیرلمگینی کۆپ پیدالی حاساپلایارین. اول زاکاسپی کناری نینگ آسودالیغی اوچین غاتی اهمیتلی. شونگا گؤرأ حکم ادیارین:

حازار یاقاسیندا "زاکاسپی" دین تازه اوبلست دؤره دیپ، اونی قفقاز حاربی آدمنیستراتسیاسیناسی نینگ (حاربی بؤلومینه) کاماندیرلیگی آستینا آلمالی. تازه اوبلست ینگ أهلی ایشلری قفقازداقی حاربی کاماندیرلیگی طاراپیندان دولاندیریلمالی. تازه اوبلست ینگ قشونی، قفقازداقی حاربی بیرلیگینگ آستیندا حرکت اتملی. قفقاز، تازه اوبلست ینگ حکومت دوزگونینی- ده کسگیتلار. " (سرات: تورکمنیستانینگ تاریخی بویونچا خریستوماتیا. آشغابات.

(1992، ص 174)

بو تازه دوران "تورکمن اوبلستی" یا- دا شول واققی آیدیلیشی یالی "زاکاسپی اوبلستی" نینگ مرکزی آشغاباتده دولی بینالار قورولوپ باشلایار. دمیریول، اسلکوبلف میدانیندا (سونگراقی کارل مارکس- حاضیرکی آدینی بیله موق) ملی کتابخانه، کلیسا و بیرنجی پارک ده حاربی آدمنیستراتسیانینگ بیناسی دیکلدیلیار.

قادیمی آشغاباتان بیر گورنیش (شاخصی آلومیدان)

آقميرات گورگنلى

شنيله ليك بيلن اورسيت پادشاسى نينگ حاكميتى بو يرده برک اورناشييار و اول باريپ 1924- نجى يئلا چنلى ياغنى توركمينستان ساويت سوسياليستىك رسپوبليكاسى دۇره ديليانچا- ده دوام اديار.

بيز بير مقالادا شول واقعالارينگ اهلى سينه دگيپ گچيپ بيلمريس. دينگه اولاردان مهم راگينه سين ادياريس:

1905- نجى يئلده اورسيت ده كانيستوتوتسيون {مشروطه} انقلابى غوزغالانگى موج آليپ باشلاندا اونونگ بير اوچى توركمين ايلينه- ده گليپ يتيار. اورتا آسياداقى روس مکتبلرينده اوقاپ يتيشنلر يا- ده اوقاپ يۇرن توركمين روشنفكرلرى اۇز حالقى نينگ آراتليغى اوغروندا حرکت اديپ باشلايلارلار. شولاردام محمدقلى آتابايف (گونباتار توركمينلرندن)، نديرباي آيتاكوف و كومشالى بۇريف (مانگيشلاقدان)، الله قلى غاراحانوف، غايغيسيز آتابايف، آرتيق گول تكينسكيا (تجن دن)، سيدمراد عوض بايف (قارى غالادان)... بو حرکته قوشوليارلار. پادشانينگ زندانيندان و ايزارلامالاريندان چيکينمان توركمينلرينگ اونگده باريچى باتيرلارى عادالات اوغروندا گۇرشييارلر و بو گۇرش سونگرا 1918- نجى يئلاردا عزيز حاتينگ و جنيد حاتينگ- دا غاتناشماغيندا حاص موج آليار.

1917- نجى يئلدا اورسيت ده بلشويكلر حكومتى يينگيش غازانسا- دا اول بادا- بات اورتا آسيادا اورناشيپ بيلمىدى. يۇنه ايكي گويجونگ آراسينداقى اورش- جنجل لر يرلى حالقى اديل چاشينگ گۇزينه باقان يالى اتدى. بير طاراپدان پادشانينگ حاكميتى (آق لار) اول بير طارپدا بولسا بلشويكلر(قيزيل لار) اۇز-آرا گۇرشياردى. بو بولسا توركمين روشنفكرلرى نينگ ايكي، تاس اوچ توپارا بولونمگينه سبأپ بولدى. غاضاپلى ايزارلامالار و پاليساي ترورى بارها گويچنباردى، اله سالنان بولسا "باسماچى، قاراقچى" حوكمينده آتيلاردى يا- دا داردان آسيلاردى.

1918- نجى يئلدا توركمينستاندا تازه دۇراپ اوغران مىلى حكومت اوزينه قولداو گۇزلأپ ماشاتداقى بریتان كنسولحاتاسى بيلن غاتناشغا گچيار. اوز باهيدينى آراماغى ماقصات ادينيآن انگليسلىر، گنرال مالله سونينگ يولباشچيلىغيندا بير گردان دان عبارت حاربي توپارى بيلن دوشاق دان، توركمينستانا گيريار. يۇنه بلشويكلرينگ هجومينه تاپ گتيرمان بيرناچه آى سونگرا توركمينستاندان چيقمالى بوليار. بلشويكلرينگ حاربيلاريندان پالتاراتسكى شول هجوملره يولباشچيلىق ادنى اوچين سونگرا اونونگ آدى آشغابادا داقيليار و اول 1928- نجى يئلا چنلى يۇرگونلى بوليار.

آقميرات گورگنلى

قادىمى آشغاباتدان بىر گورنیش. حاضىركى مركزى (اورس) بازارىنگ قولايى

توركمنلرىنگ اۆزباشىنا بىر مىلى دولتى نىنگ دۆره دىلمگىنه هم "آق لار" هم- ده "قىزىل لار" برک غارشىلىق گورکزىادىلر. شول سىبايدىن توركمنلرىنگ اۆنگده بارىجى يىگىتلرىنى يوق اتمك سىياستى آنىپ بارىلدى. باشدا پلكونىك اوراز سردارىنگ يولباشچىلىغىندا مىلى قشون دارغادىلدى و اونونگ كۆشىداكى قارارگاھى ياتىرىلدى. سونگرا آلداو يولى بىلن عزيز حانى اله سالدىلار. اونى گپله شىگه چاغىرىلار. بۇنه نامارتلىق بىلن اله سالنىپ، شاقادام داكى تورمه ده سود ادىلىپ، آتوو جزاسىنه حكم ادىلار. عزيز حان اوچ سانى يولداشى بىلن 1919- نجى يىلىنگ آپرىل آينىدا جىل يىنگ قولايىندا غاراجىق دىين ىرده آتلىيار (سرات: جوما آنا اورازف: عزيز حان. ياش كومونىست ژورنالى. 1992- نجى يىلىنگ 19- نجى ماى سانى)

توركمنلرىنگ گورنىكى افسرلرىندن نىكولاي يومودسكى اله دوشمىك بولوپ، كومىش دپه داكى قومداشلارىنگ آراسىنا سىغىنار، دىنگه يۇرىته ايش تكلىبى بىلن بلشوىكلرىنگ وكىلى بىلن كومىش دپه ده دوشوشاندان سونگرا اىزىنا دولانيار. سرهنگ سىدمراد عوض بايف بولسا داشكنته كىدىپ، آتابايف بىلن بىله ايشلشىيار و اولوم پنجه سىندن قوتوليار. 1918-1925- نجى يىللار آراىغىنا توركمن توپراغىندا "آق لار" بىلن "قىزىل لار" يىنگ آراسىندا بىتى سۇوش دۇرى بولوپ گچدى. اونگا "گراژدانلىق اورشى" (جنگ داخلى) دىىپ آت برىلار. شول دورىنگ ياوزلىغىنا قاوى گۆز ىترمك اوچىن توركمنىستانىنگ مشهور كىنو رژىسسورى آلتى قارلىف يىنگ "آيغىتلى ادىم" كىنوسىنى يىنه بىر گرك توماشا اتمك كم بولماسا گرك.

آقميرات گورگنلى

توركمنىستانى بلشويكلره گويج بيلن بيريكديرن روس گنرالى ميخائيل فرونزه

توركىستانىنگ بؤلونشىگى و مىلى رسپوبليكالارىنگ عمله گلىشى

بيته وى و اولى بىر توپراغا كاتروللىغىنگ قىن بوليانىغىنا گوزيتىرن بلشويكلر، توركىستانى پارچلاماق حاقىندا قرار قبول اديارلر. 1924- نجى يىلىنگ 16- نجى اييولىندا بلشويكلر، "توركىستان" و "تورك" سوزلرى نىنگ اولانيلماغىنى قاداغان اديان و اونونگ يرينه "اورتا آسيا" ديين ترمىنى گيريزمك حاقىندا قرار قبول اديارلر.

س س س ر- ينگ مركزى اسپاننيل (اجرائيه) كمىته تى نىنگ 2- نجى مجلسينده، 1924- نجى يىلىنگ 27- نجى اکتىابرينده توركمنىستان و اوزبگىستان س س ر- لرىنى دوزتمك باراسىندا قرار قبول اديار. شول گون بولسا توركمنىستان س س ر- نىنگ دوزره ديلن گونى حوكمىنده جار اديليار.

باشدا توركمنىستانى، اوزبگىستانه بيريكديريپ، "اوتونوم" {خودمختار} استاتوسىنى برماگه سينانشىلدى، يونه شول وقت داشكنتداكى ساويت لر شوراسىندا حاص اکتيو ايش آلپ باران مى قهرمانلاريمىزدان غايغىسىز آتاي، بو تكلپى رد اديار و توركمنىستانىنگ اوزباشىنا بىر رسپوبليكا (جمهورى) بولماغىنى غازانيار. شونىنگ اوچىن اول "توركمن دولتى نىنگ دويبونى توتوجى ديين" آدا مناسيب بوليار.

ملى سرداريمىز قايغىسىز آتاباي ينگ شوچاغاز هيكلينه ده نيازوف چىداپ بيلمان، اونى كول- پىكون اتديردى

آقمیرات گورگنلی

تورکمن دولتی نینگ ایلکینجی پره زیدنتی ادیلیپ، ندیربای آیتاکوف بلله یار. اول رسپوبلیکا بیلن باغلی بوتین قرارلارا و پرماتلارا قول چکیپدیر. اونونگ اگیندشی غایغیسیز آتابایف بولسا شول قرارلاری و پرماتلاری یرینه یتریپدیر. حاضیرکی سۆز بیلن آیدیلاندا پریمر منیستری بولوپدیر (اجرانیه کمیته ینگ باشلیغی) اولار بیلن بیرلیکده حالمنرات صأحتمیرادوف دا تورکمن دولتی نینگ شول ایلکینجی ینلاریندا گیجه سینی گوندیز ادن لیدرلرینگ بیرسی حؤکمینده تانالیار.

ساغدان: ح. صأحتمیرادوف - ن. آیتاکوف

تورکمن دولتی نینگ دویبونی توتان، باشلار قوراماسینی دۆره دن و اونگا یولباشچیلیق ادن، استالین ینگ غانلی رپره سسیاسیندا پیدا بولان ایلکینجی تورکمن گۆرشجنگ بیگیدی چاری ولله کوف اوغلی بیلن.

تورکمنیستانینگ ساویت سایوزینا بیریکدیرلمگی

تورکمنیستان س س ر- ینینگ بابداغی و دولت نیشانی

1925- نجی ینلینگ 20- نجی فورالیندا تورکمنیستانینگ دۆره دیلمگینی قانولاشدیران 1- نجی "بوتین تورکمنیستان" قورولتائی نینگ قبول ادن جارناماسیندا شنیه دیلیار:

Doc. 131

Viscount Chilston to Viscount Halifax. – (Received August 27.)

My Lord,
Moscow, august 20,
1937

In my telegrams Nos. 44, 48 and 51, Saving, I had honour to report the downfall of the **presidents of the Soviet Republics of Tadjikstan, Armenia and Turkmenistan** as well as numerous other bearers of high office in these republics. In other recent telegrams an despatches, I had to report numbers of arrests an imprisonments of high party and Government officials in almost every part of the Union...

"تورکمنیستان ساویت سوسیالیستیک رسپوبلیکاسی دولی
حقوقلی آغضا حوکمینده س س س ر- ه بیریکمک بیلن اوز
دولت حاکمیتینی، اوزباشداق عامالا آشیرار و اونونگ اوز-
ایغتیارلی لیغینی دینگه س س س ر- ینگ اساسی قانونیندا
گورکزین مؤچبرده، سایوزینگ حاینر- سالاسینا گیریان ملتر
بیلن چاکننیان. تورکمنیستان، سایوزدان ارکین بولوپ آینریلماق
حقوقینا ایه دیر. تورکمنیستانینگ توپراغی اونونگ
راضیچیلیغی بولمازدان اویتگه دیلیپ بیلینمز." (سرات):
تورکمنیستان س س ر ینگ تاریخی. آتا رجب اوف 2- نجی
جلد)

شنیله لیک بیلن هنیز دؤره دیلندن بیرناچه آی گچیب، گچمانکا، هیج
حیلی حالقینگ پیکیری سورالمازدان، رفراندوم ایغلان ادیلمزدن،
تورکمنیستان ساویت سایوزینا، خاص دوغروسی ماسکوا بیریکدیریلدی
و اونونگ چینگ مال بایلیقلاری ادیل پادشاه دؤریندأکیسی یالی تالانیپ
باشلادی. بو تالانگچیلیغینگ بس ادیلمگی دینگه تورکمن حالقی نینگ
باتیرغای گؤزه شینه و اونگا یولباشچیلیق اتجک ملی لیدرلرینه غاراشیار.

یر- سوو رفورماسی، مجبوری قالحوزلاشدیرماق

1926- نجی یئلدا تورکمنیستاندا یر- سوو رفورماسی نینگ گچیریلیاندیگی ایغلان ادیلدی. شول اساسدا بایلارا غارش
گورش آنیپ باریلیپ، اولارینگ یرلری و املأگی اللریندن آنیپ، غاریپلارا پاپلانجاغی اؤنگه سوریلدی. کیم- ده کیم
قالحوزا قوشولسا اولارا اورتاق بایلیقدان پای بریلجگی ایغلان ادیلدی. قالحوز بولسا دینگه مرکزہ گرک اوبا حوجالیق
اؤنوملری اؤندریأردی، دایخانلارا حتی ایجک غالاسینی- ده اکماگه روغصات بریلدی. شنیله لیک بیلن تورکمنیستاندا
آچلیق حوکوم سوردی. مرکزہ گرک بولان پاغتانی اکمه دیک دایخانلار جزالاندیریلدی، بایلار و اولارینگ یاقینلاری سیبره
سورگون ادیلدی.

بو یاغدا یا تاپ گنیرمه دیک ایلات، ایرانه و آوغانیستانه بوسا- بوسلیق ادیب باشلادیلار و بو گؤچ 1938- نجی یئللارا
چنلی ایزی اوزولمان دوام اتدی.

آقمیرات گورگنلی

1927- نجی یئلینگ 22- نجی دکابرینده آشغابات رادیوسی گپله شیک بریب باشلادی. ساویت پروپاگانداسی نینگ یانی بیلن ملی- مدنییت ینگ اوسمگینه ده بو گپله شیکلر تأثیرلی بولدی. ساواتسیزلیغی یوق اتمک اوغروندا و معلم لاری تربیه لاپ یتیشدیرمکده اولی کامپانیا آلیپ باریلدی، تورکمن دیلینده مکتبلر یولا قویولدی. تورکمن یازچی شاهیرلارینگ اثرلری، کلاسیک شاهیرلارینگ دیوانی چاپ ادیلیپ باشلاندی. ایراندا و آغانیستاندا یاشایان تورکمنلر بیلن دنگشدریلنده، شول دؤورده بنیله آدمیلر دیسنگ پروگره سسیودی. شول وقت غونگشی دولترده یاشایان تورکمنلرینگ دپه سینده بولسا مرکزی حکومتلرینگ قلیجی اوینایاردی.

تورکمن حالقی نینگ یانگی گوللأپ اوسن و هنیز دولی یتیشمه دیک سیاسی و مدنی کادرلارینی یوق اتمک و اولارینگ بیرینه اوزینه باقنا کادرلاری اوتورتماق ماقصادی بیلن یاقاسی غایشلی جلاستالین ینگ غانلی پنجه سی حالقمیزینگ باشینا ایندی. شول غانلی رپره سسیادا یوزلرچه گؤرنیکلی سیاسی و مدنی کادرلار یوق ادیلدی، یوزلرچه سی بولیا "بارسا گلمز" یولا اوغرادیلدی. غایغیسیز آتابایفلار، ندیربای آیتاکوفلار، سیدمراد عوض بایفلار، کومشالی بؤری یفلر، عبدالحکیم قول محمودوف لار، آرازمحمد وفايفلر، محمد گلدیفلر، اوراز تاج ناظاروفلار، الله قلی غاراحاونفلار... آتیلیپ اولدوریلدی. بردی کربابایفلر، غاراجا برونوفلار، شالی ککیل اوفلار، سورگونه ایبریلدی، غالنلاری بولسا یوردونگ ایچیندأکی زندانلارا تاشلاندی.

بریتانیانینگ ماسکواداقی ایلچی حاناسی نینگ 1937- نجی یئلننگ 20- نجی آگوستیندا لندنه یوللان تله گرامماسیندا تورکمنیستانینگ پره زیدنتی نینگ و یوقاری درجه لی حکومت رسمیلری نینگ آتیلیپ اولدورلندیگی و بیرتوپاری نینگ تورما باسیلانیدیغی خبر بریلیپدیر. (سرات):

British Documents On Foreign Affairs (1917-1939) Part II. Vol.14 University Publications of America

آقميرات گورگنلى

خاغيغىسىز آتابايف ايش اوتاغىندا. 1932. اول دىنگە توركمىستانىنگ دال، ايسم توركمىنصأحرالى توركمىنلىنگ- ده اركىنلىگە قاويشماغى اوغروندا تقلالن يولباشچىدىر.

توركمىستانىنگ يوقارى شوراسى نىنگ پره زىدومى نىنگ باشلىغى حيوه لى بابايف 1941- نجى يىلىنگ 3- نجى آگوستىندا- 39 ياشىندا- ايردن ايشىنه بارىارقا بىر روس سالداتى طراپىندان آتلىپ اولدورىلدى.

ساغدان: كومشالى بۇرى يف- ع. قولموحاممدوف- محمد گلدیف

1941- نجى يىلدا ايكىنجى جهان اورشى نىنگ اودى توتاشدى. بو اورشا غاتناشدىرىلان يوز مونگلرچه توركمىن پيدا بولدى و يا كۆپوسى ماينىپ بولدى. هنيز بو بلادان غوتولوپ، اونونگ ياراسىنى ساراپ يتيشمه دىك حالقىنگ باشىنا آشغابات ير انرانماسى ايندى. 1948- نجى يىلىنگ 5- نجى اكتوبر گىجه سى گويچلى بولان شول طبيغى بدباغتچىلىقدا يوزمونگدن قاوراق توركمىن هلاک بولدى.

ماينلغانلىق و دورغونلىق دورى

استالين اولندن سونگرا اونونگ يرينه گچن نيكىتا خروشچف، ماينلغانلىق سياساتىنى ايغلان اديپ، استالين يىنگ شاخصيت كولتىنى پاش اتمآگه سىناتاشدى. اما اولام ساويت ك گ ب سى نىنگ چيغرىندان چىقىپ بيلمه دى. اول 1962- نجى يىلدا توركمىستانا باردى. شول وقت توركمىستانىنگ كومونىست پارتىياسى نىنگ بيرىنجى سكره تارى باليش عوض اوف دى. شوندا خروشچوف دان، علملار آكادمياسى نىنگ بيناسى اوچىن پول سورالاندا ادبسىزلىك بىلن اولى معركاتىنگ اونگونه جوبىلرىنى چؤورىپ:

آقميرات گورگنلى

"اينها گوريانگيزمى، اولارينگ ايچى بوش" ديبار. سونگرا اولى استادىوندا توركمن حالقينا يوزله نىپ: "اگر سيزه گؤوسينگى توتدورسانگ سيز اونى اممان، ديشلاپ قوپارارسينگيز، ايندى سيز اوزونگيز اكلنجك بولونگ" ديبار. شوندا ميتينگده اوتورانلارينگ خونگوردسينه ير قوزغان يالى بولدى. اگر بيزينگ اوچ طبيغى بايلغيغيميزدان دينگه بيريسى (نفت، گاز، پاغتا) اوز ايغتياريميزا بريلسه، گونوميزى گورردىك" ديبليار. (سرات: بى بى پاليوانوا. توركمنيستان غازياتى. 13- نجى نوياير. 92- نجى يئل)

آناسولطان ككيلوا- پايزى اورازوف

برژنف ينگ دورغونلىق دؤرينده- ده اويتگان زات بولمادى. طبيغى بايلىق مركزه گيدياردى، حالق بولسا گرک زادينى دىلاپ آلياردى. ايزارلامالار و غارشى دورياتلارى يوق اتمك ماشينى بار گويجى بيلن دوام ادياردى. شول دؤرده شاهيرا آناسولطان ككيلوا، پايزى اوراز دالى حانا تاشلاندى، قوربان ناظار عزيزوف گؤمورتىك ياغدايدا آتيلپ اولدوريلدى، آناسولطانتينگ جسدى بولسا 1982- نجى يئلدا ماشغالاسينا بريلدى....

شئيله ليك بيلن غاراشسيزلىق يئلارينا يتيلدى. نيازوف 91- نجى يئلينگ باشلاريند "ساپوزينگ حاضاريندا قالمالى" ديين رفرندومىنى 99% بيلن گچيريلنديگىنى آيتدى. حاچان- دا ساپوز دارغاندا، اكتوبر اينندا توركمنيستان غاراشسيزليغىنى جار اتدى. شوندان سونگ اول اوزىنى توركمن حالقينا غاراشسيزلىق آليپ برن ليدر حؤكمينده اقرار اتدیرماگه سينانشدى و اوزىنى توركمنباشى هم عمرلىك پره زيدنت ديپپ جار اتدى. اول شهرلره، اوبالارا حتى كوچه لره، اوزى هم- ده انه- آتاسى نينگ آدينى داقديريپ چيىماق بيلن قاناخاتلانمان، آى آدلارينا اوزى نينگ هم اجه سى نينگ آدينى داقدى. شنيدىپ يكه اوزىنى دال، ايسم بوتين توركمنيستانى، توركمن حالقيني دونيا ماسغارا اتدى. ايندى اونونگ يرينه گچن بردى محمذوف ده ادیل شول يولدان باريار. آدينى متجيدلره داقديريپ. آتاسى نينگ آدينى- ده مکتبلره داقديريپ. ادارالارينگ بينالاريندا نيازوف ينگ صوراتلاريني آيرديريپ، اوز صوراتلاريني آسديريپ....

آقميرات گورگنلى

توركمنيستان و توركمن حالقى بيريگون حاقى غاراشسيزليغينا قاوشار، طبيغى بايلغينگ حۇذيريني بيريگون حالق گوريپ باشلار و اول گون داش دال.

آقميرات گورگنلى

تاريخ علملارينگ كانديداتى